

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* godkänna härvid fogade förslag till kungörelser

1) om ändrad lydelse av 1 § 1 och 2 mom. samt 2 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008),

2) om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009),

3) om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. reglementet den 12 juni 1942 (nr 453) angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare),

4) om ändrad lydelse av 1 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699),

5) om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700),

6) om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. familjepensionsreglementet den 30 juni 1943 (nr 511) för de högre kommunala skolorna samt

7) om ändrad lydelse av 4 § 1 punkten familjepensionsreglementet för prästerskapet den 28 november 1941 (nr 904);

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 1 § 1 och 2 mom. samt 2 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 och 2 mom. samt 2 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan sägs.¹

1 §.

1 mom. Detta reglemente — — — tillämpning å:

- a) ordinarie tjänsteman — — — civila avlöningsreglementet;
- b) chefen för — — — entomologiska avdelning;
- c) ordinarie beställningshavare — — — krigsmaktens reservstater;
- d) beställningshavare tillhörande — — — löneplanen Mb;
- e) extra ordinarie — — — avlöningsreglementet; samt
- f) tjänsteman vid — — — fastställd personalförteckning.

2 mom. Kungl. Maj:t — — — än i 1 mom. e) eller f) sägs, där — — — därtill äro.

2 §.

1 mom. Från reglementets — — — är undantagen

- a) innehavare av — — — dylik tjänst;
- b) innehavare av i 1 § 1 mom. b) avsedd professorstjänst — — — tjänsten; samt
- c) extra ordinarie — — — verket föreskrivna.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946.

¹ Senaste lydelse av 1 § 1 mom., se 1945: 476.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009).

Härigenom förordnas, att 2 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

2 mom. Familjepension eller — — — sägs, samt barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 19 års ålder. Såsom förutsättning — — — 50 år.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946; dock att hittillsvarande bestämmelser skola äga tillämpning beträffande rätt till familjepension eller familjelivränta efter den, som före nämnda dag avgått ur tjänst, eller efter tjänstinnehavare, som icke sedermera vinner befordran, därest han i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter kungörelsens ikraftträdande anmäler, att kungörelsens bestämmelser icke må äga tillämpning å honom.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. reglementet den 12 juni 1942 (nr 453) angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare).

Härigenom förordnas, att 2 § 2 mom. reglementet den 12 juni 1942 angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare) skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

2 mom. Familjepension eller — — — sägs, samt barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 19 års ålder. Såsom förutsättning — — — 50 år.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946; dock att hittillsvarande bestämmelser skola äga tillämpning beträffande rätt till familjepension eller familjelivränta efter arbetare, som före nämnda dag avgått från sin anställning, eller efter arbetare, som icke sedermera hänföres till högre pensionsgrupp, därest han i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter kungörelsens ikraftträdande anmäler, att kungörelsens bestämmelser icke må äga tillämpning å honom.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 1 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

- 1 mom. Detta reglemente — — — tillämpning å:
- a) ordinarie och — — — folkskolans avlöningsreglemente;
 - b) befattningshavare, för — — — befattning såsom lärare vid — — — extra ordinarie eller föreståndarinna eller — — — i Tärna, vid nomadskolhem eller vid — — — Norrbottens läns arbetsstugor; samt
 - c) ordinarie och — — — för nomadlärare.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700).

Härigenom förordnas, att 2 § 2 mom. folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

- 2 mom. Familjepension eller — — — sägs, samt barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 19 års ålder. Såsom förutsättning — — — 50 år.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946; dock att hittillsvarande bestämmelser skola äga tillämpning beträffande rätt till familjepension eller familjelivränta efter den, som före nämnda dag avgått ur tjänst, eller efter tjänstinnehavare, som icke sedermera vinner befordran, därest han i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter kungörelsens ikraftträdande anmäler, att kungörelsens bestämmelser icke må äga tillämpning å honom.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. familjepensionsreglementet den 30 juni 1943 (nr 511) för de högre kommunala skolorna.

Härigenom förordnas, att 2 § 2 mom. familjepensionsreglementet den 30 juni 1943 för de högre kommunala skolorna skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

2 mom. Familjepension eller — — — sägs, samt barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 19 års ålder. Såsom förutsättning — — — 50 år.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946; dock att hittillsvarande bestämmelser skola äga tillämpning beträffande rätt till familjepension eller familjelivränta efter den, som före nämnda dag avgått ur tjänst, eller efter tjänstinnehavare, som icke sedermera vinner befordran, därest han i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter kungörelsens ikraftträdande anmäler, att kungörelsens bestämmelser icke må äga tillämpning å honom.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 4 § 1 punkten familjepensionsreglementet för prästerskapet den 28 november 1941 (nr 904).

Härigenom förordnas, att 4 § 1 punkten familjepensionsreglementet för prästerskapet den 28 november 1941 skall erhålla följande ändrade lydelse.

4 §.

1. Berättigade till — — — död äro:
änka, som — — — nytt äktenskap,
barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 19 års ålder, samt
frånskild hustru — — — mom. sägs.
Pensionsrätt tillkommer — — — 50 år.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1946; dock att hittillsvarande bestämmelser skola äga tillämpning beträffande rätt till familjepension eller familjelivränta efter den, som före nämnda dag avgått ur tjänst, eller efter tjänstinnehavare, som icke sedermera vinner befordran, därest han i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter kungörelsens ikraftträdande anmäler, att kungörelsens bestämmelser icke må äga tillämpning å honom.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

1. Av löneregleringen för justitieråden och regeringsråden föranledda ändringar i allmänna pensionsreglementena.

I innevarande års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 21—23, och II h. t. s. 21 och 26) har framlagts förslag om inordnande av justitieråden och regeringsråden under civila avlöningsreglementet. Förslaget innebär, bland annat, att justitieråden och regeringsråden icke skola åtnjuta lön enligt löneplan utan med särskilt fastställt belopp av 22 000 kronor för år.

Vid genomförande av förslaget erfordras inga andra ändringar av allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, än att stadgandet i 1 § 1 mom. b) av det förstnämnda bör utgå, efterkommande stadganden i momentet erhålla ändrad bokstavsbezeichnung och hänvisningarna i 1 § 2 mom. och 2 § 1 mom. b) undergå häremot svarande ändring.

2. Pensionsrätt i vissa fall för barn utom äktenskap.

Jämlikt allmänna familjepensionsreglementet, 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare, folkskolans familjepensionsreglemente, familjepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna samt familjepensionsreglementet för prästerskapet utgår familjepension eller familjelivränta till bland andra »arvsberättigat barn, som icke uppnått 19 års ålder». Enligt dessa reglementen, i det följande benämnda de statliga familjepensionsreglementena, äger följaktligen barn i äktenskap pensionsrätt efter båda föräldrarna; adoptivbarn härjämte efter adoptivföräldrarna. Beträffande adoptivbarns pensionsrätt efter adoptivföräldrarna gäller dock som särskilt villkor,

att adoptionen ej ägt rum efter det anställningshavaren fyllt 50 år. Dessutom äger barn utom äktenskap pensionsrätt efter modern samt efter fadern, om barnet är trolovningsbarn, d. v. s. om barnets föräldrar kunna anses ha överenskommit att ingå äktenskap med varandra, eller fadern avgivit förklaring att barnet skall ha samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, s. k. arvsrättsförklaring. Övriga utomäktenskapliga barn äro utestängda från pensionsrätt efter fadern.

I två likalydande motioner till 1945 års riksdag, nr 266 i första och nr 299 i andra kammaren, hemställdes att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i syfte att barn efter befattningshavare eller arbetare i statens tjänst, som avlidit, samt barnet ej uppnått 19 års ålder eller ock vore varaktigt oförmöget till arbete, måtte komma i åtnjutande av pension även då befattningshavaren eller arbetaren icke varit gift, men civilrättslig försörjningsplikt mot barnet förefunnits.

I utlåtande över motionerna framhöll *statskontoret*, att frågan om utomäktenskapliga barns arvsrätt efter fadern och fädernefränderna vore föremål för utredning av särskilda av chefen för justitiedepartementet år 1941 tillkallade sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken. Komme spörsmålet om utomäktenskapliga barns civilrättsliga ställning att få den lösningen, att dessa barn bleve arvsberättigade efter fadern, följde därmed också att de automatiskt erhöle pensiorsrätt. Det i motionerna berörda spörsmålet fölle därför väsentligen inom ramen för den pågående utredningen. Ehuru statskontoret delade motionärernas uppfattning om angelägenheten av att en förbättring av de utomäktenskapliga barnens ställning i pensionshänseende snarast komme till stånd, ansåge sig ämbetsverket med hänsyn till den pågående utredningen dock icke böra tillstyrka, att detta spörsmål isolerat upptoges till avgörande.

Bankoutskottet anförde i utlåtande (nr 44) i anledning av motionen i hudsak följande.

Bankoutskottet delar den i motionerna uttalade uppfattningen rörande betydelsen av att pensionsrätten enligt de statliga familjepensionsreglementena utsträcker sig att omfatta jämväl utomäktenskapliga barn. I regel äro sådana barn beroende av underhåll från faderns sida. Det måste anses vara naturligt, att detta underhåll efter faderns frånfälle utgår i form av pension enligt föreskrivna grunder i stället för att, såsom för närvarande sker i många fall, belasta samhällets sociala hjälpverksamhet. Visserligen skulle frågan om pensionsrätten i detta fall lösas, därest utomäktenskapliga barn bleve lagligen arvsberättigade efter fadern. Med hänsyn till de vittutseende spörsmål, som de sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken fått sig förelagda, måste man emellertid ställa sig tveksam rörande möjligheten att få denna lagstiftningsfråga slulligt ordnad inom en nära framtid. Däremot föreställer utskottet sig, att det skulle vara en jämförelsevis enkel åtgärd att genom ändring av de statliga pensionsreglementena tillförsäkra utomäktenskapliga barn pensionsrätt i likhet med barn av äktenskaplig börd. Denna fråga skulle alltså utbrytas från sitt samband med det mera omfattande spörsmålet om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt och torde, såvitt utskottet kan finna, kunna lösas utan att ett ställningstagande till nämnda spörsmål föregripes.

I motionerna har ifrågasatts, att pensionsrätten skulle göras beroende av

att fadern varit underhållsskyldig gentemot barnet. Huruvida en dylik begränsning är påkallad, synes enligt utskottets mening tveksamt. Dels saknas givetvis någon motsvarande begränsningsregel i fråga om barn av äktenskaplig börd, och dels torde de fall, där civilrättslig försörjningsplikt från faderns sida ej förelegat, vara relativt fåtaliga. Framhållas må även, att begränsningsregeln skulle medföra, att barnpensionen skulle upphöra att utgå samtidigt med att försörjningsplikten upphör, vilket kan inträffa så snart barnet fyllt 16 år, medan däremot pension åt äktenskapligt barn utgår intill dess barnet fyllt 19 år.

I skrivelse den 2 juni 1945, nr 323, hemställde riksdagen, under åberopande av vad bankoutskottet anfört, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning i syfte att pensionsrätt enligt de statliga familjepensionsreglementena måtte tillkomma utomäktenskapliga barn samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Den begärda utredningen uppdrogs åt *statskontoret*, som avgav förslag i ämnet den 27 november 1945.

Statskontorets förslag innebär, att barn utom äktenskap efter anställningshavare i statens tjänst i pensionshänseende skall likställas med barn i äktenskap. Pension eller livränta efter fadern skulle således enligt de statliga familjepensionsreglementena utgå till barn som ej uppnått 19 års ålder, oavsett om barnet ägde arvsrätt efter fadern eller icke och utan hänsyn till om civilrättslig försörjningsplikt från faderns sida förelåge eller icke. Nu gällande föreskrifter skulle dock lända till efterrättelse för anställningshavare, å vilken något av de statliga pensionsreglementena blivit tillämpligt före ikraftträdandet av de ändrade bestämmelserna om utomäktenskapliga barns pensionsrätt och som icke därefter vunne befordran, om vederbörande icke inom sex månader efter ikraftträdandet anmälde, att de nya bestämmelserna finge tillämpas å honom.

För sitt förslag om att barn utom äktenskap i fråga om rätt till pension enligt de statliga familjepensionsreglementena skall likställas med barn i äktenskap har statskontoret anfört i huvudsak följande motivering.

I 1939 års familjepensionsreglemente för arbetare i Stockholms stads tjänst stadgas rätt till pension för barn, mot vilka arbetaren haft civilrättslig försörjningsplikt och vilka antingen ej uppnått 19 års ålder — efter ändring 1945 höjt till 21 år — eller ock äro fullständigt och varaktigt oförmögna till arbete, såframt arbetsförmågan förelegat redan vid uppnåendet av 19 års ålder — numera 21 års ålder. Under hänvisning till dessa bestämmelser har i motionerna ifrågasatts, att pensionsrätten skulle göras beroende av att fadern varit underhållsskyldig gentemot barnet. Häremot kan — såsom ock skett i utskottets utlåtande — riktas den invändningen att, då underhållsbidrag till utomäktenskapligt barn som regel upphör, när barnet fyllt 16 år, konsekvensen av en dylik begränsning bör bli, att barnpensionen skall upphöra att utgå samtidigt med att försörjningsplikten upphör eller alltså vid 16 års ålder. Ur social synpunkt ter sig en dylik begränsning föga önskvärd. Å andra sidan uppställer sig frågan, vilka barn man velat utesluta från pensionsrätt genom uppställandet av kravet på civilrättslig försörjningsplikt. Jämlikt 4 § lagen om barn utom äktenskap tager en var av föräldrarna del i kostnaden för barnets underhåll efter förmåga. Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, skall därvid utgiva underhållsbidrag i pengar. Då faderskapet till ett barn blivit fastställt, lär, såvitt statskontoret kan finna, försörjningsplikt

från faderns sida inträda i så gott som samtliga fall. I varje fall torde, om fadern är innehavare av stadigvarande statlig anställning, han bliva ålagd att utgiva underhållsbidrag. Gäller såsom förutsättning för rätt till pension, att anställningshavaren haft civilrättslig försörjningsplikt mot barnet, kan för övrigt följden bliva, att barnet i visst fall erhåller pensionsrätt efter två personer. Jämlikt lagen den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn är nämligen make underhållsskyldig mot andra makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, såvida sistnämnda make har vårdnaden om barnet. Då denna försörjningsplikt enligt samma lag ej skall medföra ändring i den underhållsskyldighet, som må åligga den andre av barnets föräldrar, skulle ett sådant barn således kunna erhålla pensionsrätt efter såväl föräldrar som den underhållsskyldige andre maken.

Jämlikt 7 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skola, därest olycksfall medfört arbetarens död, livräntor utgå till varje den avlidnes barn, som ej fyllt 16 år, evad det fötts inom eller utom äktenskapet. Såsom förutsättning för sådan livräntas utbekommande gäller alltså icke, att civilrättslig försörjningsplikt skall ha förelegat gentemot barnet.

Med avseende på konsekvenserna för övriga familjepensionsberättigade av att alla utomäktenskapliga barn i pensionshänseende likställas med barn i äktenskap har statskontoret anfört följande.

I 9 § allmänna familjepensionsreglementet finnas bestämmelser om familjepensionens fördelning mellan de efterlevande. Enligt 3 mom. gäller att av grundbelopp eller del därav, som är gemensamt för två eller flera barn, barnen äga taga lika del. I enlighet med den av statskontoret intagna ståndpunkten, att utomäktenskapliga barn i pensionshänseende skola likställas med övriga barn, får ämbetsverket föreslå, att i pensionsfall, där jämväl utomäktenskapligt barn finnes, samtliga pensionsberättigade barn skola taga lika del av pensionen. Någon ändring synes alltså icke böra ske av reglementet i denna del. Hur de föreslagna pensionsbestämmelserna komma att verka i förhållande till nu gällande bestämmelser framgår av följande uppställning, där pensionen anges i procent av familjepensionstalet:

n u

änka + 1 u. ä. b.	änka 100 %	
» + 1 ä. b. + 1 u. ä. b.	» 80 %	ä. b. 70 %
» + 2 » + 1 »	» 80 %	» (45 + 45 =) 90 %
» + 3 » + 1 »	» 80 %	» (3 × 36,67 =) 110 %
1 ä. b. + 1 u. ä. b.	ä. b. 100 %	
2 » + 1 »	» (75 + 75 =) 150 %	

e f t e r ä n d r i n g

änka + 1 u. ä. b.	änka 80 %	u. ä. b. 70 %
» + 1 ä. b. + 1 u. ä. b.	» 80 %	ä. b. 45 %
» + 2 » + 1 »	» 80 %	» (2 × 36,67 =) 73,33 %
» + 3 » + 1 »	» 80 %	» (3 × 32,5 =) 97,5 %
1 ä. b. + 1 u. ä. b.	ä. b. 75 %	» 75 %
2 » + 1 »	» (2 × 56,67 =) 113,33 %	» 56,67 %

Statskontoret har icke ifrågasatt någon ändring av familjepensionsavdragen vid införande av pensionsrätt efter fadern för utomäktenskapliga barn men framhållit, att frågan möjligen torde böra uppmärksammas i ett större

sammanhang, sedan erfarenhet vunnits av de ekonomiska verkningarna av den föreslagna pensionsrätten.

Som skäl för den föreslagna övergångsbestämmelsen har statskontoret anfört, att då de statliga familjepensionsreglementena saknade bestämmelser om skyldighet för anställningshavare att underkasta sig ändrade pensionsbestämmelser, torde den föreslagna ändringen icke kunna sättas i kraft å anställningshavare, som vid tidpunkten för ändringens ikraftträdande innehade anställning, å vilken sådant reglemente vore tillämpligt, såframt han icke därefter vunne befordran. Möjlighet att bli underkastad dessa bestämmelser syntes emellertid böra beredas den, som så önskade.

Statskontoret säger sig vidare ha erfarit, att sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken såsom ett första led i lösandet av frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt ansett sig böra överväga ändring av gällande regler för bevisning vid fastställande av faderskap. Därest enligt dessa nya regler »exceptio plurium», d. v. s. rätt för mannen att göra invändning om att jämväl annan haft umgänge med modern under konceptionstiden, skulle bli medgiven, med därav följande särbestämmelser för underhållsskyldigheten, torde frågan om pensionsrätten för dylikt fall få upptagas till omprövning.

I fråga om tillämpningen av de föreslagna ändringarna i de statliga familjepensionsreglementena har statskontoret framhållit följande.

Enligt lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap fastställes faderskap till sådant barn antingen genom att vederbörande inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller genom avtal om underhållsbidrag erkänner sig vara fader till barnet, eller ock efter stämning till domstol. Då genom erkännande, som ej skett inför pastor i den församling, där barn utom äktenskap är kyrkobokfört, eller genom dom, som vunnit laga kraft, fastställts vem som är barnets fader eller att barnet är trolovningsbarn, skall barnavårdsman jämlikt 4 § kungörelsen den 10 november 1939 (nr 791) härom ofördröjligen göra anmälan hos pastor i förenämnda församling för vederbörlig anteckning i kyrkobok. Enligt 16 § kyrkobokföringsförordningen den 3 december 1915 (nr 476) i dess genom kungörelsen nr 440/1928 ändrade lydelse skall faderskap till barn utom äktenskap antecknas i födelse- och dopboken för den eller de församlingar, där barnets födelse är inskriven. För den pensionsbeviljande myndigheten torde alltså i fråga om utomäktenskapligt barns rätt till pension bli avgörande, huruvida genom prästbevis styrkes barnets börd eller ej.

Slutligen har statskontoret fäst uppmärksamheten vid att en ändring av de statliga familjepensionsreglementena i enlighet med ämbetsverkets förslag kunde föranleda ändring av 11 § lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap. Härom har statskontoret anfört följande.

Jämlikt 11 § lagen om barn utom äktenskap gäller, att vid faderns död skall, för det fall utomäktenskapligt barn icke har arvsrätt efter honom, det belopp, som erfordras till fullgörande för framtiden av hans underhållsskyldighet emot barnet, före arvs- och testamentslotter utgå av behållningen i boet; dock att barnet icke härigenom må erhålla större del därav än det skulle hava bekommit, om det varit av äktenskaplig börd. Vid genomförande av pensionsrätt för utomäktenskapligt barn efter fadern kommer pensio-

nen att träda i stället för underhållsbidraget. Där pensionsrätt föreligger, lä-
rer därför något undanskiftande ur dödsboet enligt 11 § sistnämnda lag till
förmån för det utomäktenskapliga barnet icke vara påkallat i annat fall än
då pensionens kapitaliserade värde understiger det sammanlagda beloppet
av resterande underhållsbidrag. Frågan om hur pensionsrätten bör inverka
å bestämmelserna i 11 § sagda lag torde för övrigt komma att upptagas till
prövning av de sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken. Därest de utom-
äktenskapliga barnen bliva likställda med barn av äktenskaplig börd jämväl
i arvshänseende, läser bestämmelserna i 11 § komma att helt utgå.

Till följd av remiss ha utlåtanden över statskontorets förslag avgivits av
rikets hovrätter, försvarets civilförvaltning, socialstyrelsen, försäkringsin-
spektionen, statens pensionsanstalt, pensionsstyrelsen, generalpoststyrelsen,
telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen. Yttranden ha vidare inkommit från
statstjänarkartellen, statstjänstemännens riksförbund och tjänstemännens
centralorganisation.

Statskontorets förslag om att barn utom äktenskap med avseende på rätt
till pension enligt de statliga familjepensionsreglementena skola likställas
med barn i äktenskap har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga re-
missyttranden utom två.

Hovrätten för Övre Norrland har, med hänsyn till att frågan om de utom-
äktenskapliga barnens arvsrätt torde bli föremål för behandling i en nära
framtid, och då möjligheter finnas att för utomäktenskapliga barn erhålla
barnbidrag, ej funnit tillräcklig anledning föreligga att frågan om utomäk-
tenskapliga barns pensionsrätt avgöres redan nu.

Två av de fem i beslutet deltagande hovrättsledamöterna ha reserverat sig
till förmån för statskontorets förslag.

Statens pensionsanstalt har anfört, att införandet av pensionsrätt för
utomäktenskapliga barn allenast i de fall, där fadern ägt statligt ordnad
familjepensionsrätt, skulle komma att utgöra ett relativt obetydligt led i strä-
vandena att åstadkomma en utjämning av de olikheter, som i fråga om ställ-
ning i samhället råder mellan barn inom och utom äktenskapet. Den åsyfta-
de utjämningen skulle komma till synbart uttryck allenast i det fåtal fall,
där fadern avlider, innan det utomäktenskapliga barnet fyllt 19 år.

Svea hovrätt, som i denna del tillstyrkt statskontorets förslag, har anfört.

Såsom statskontoret framhåller hör det till undantagen att fadern genom
arvsrättsförklaring bereder sitt barn utom äktenskap arvsrätt och därmed
rätt till pension eller livränta. Enligt en av socialstyrelsen nyligen företagen
undersökning utgör antalet utomäktenskapliga barn, som i denna ordning
erhållit arvsrätt efter fadern, mindre än 1 % av antalet utomäktenskapliga
barn för vilka faderskapet blivit fastställt. Antalet trolovningsbarn är där-
emot betydande. Det har av socialstyrelsen beräknats till 29 % av de utom-
äktenskapliga barn, för vilka faderskapet blivit fastställt. Trolovningsbarnen
äro talrikast inom de yngsta årsklasserna; beträffande de år 1942 födda näm-
ner socialstyrelsen siffran 43 % — för landsbygden 40 % och för städerna
47 %. Antalet fall, i vilka faderskapet icke fastställts och frågan om pen-
sionsrätt efter fadern följaktligen saknar betydelse, har beräknats till om-
kring 9 % av samtliga. Ett betydande antal utomäktenskapliga barn erhålla
genom legitimation äktenskaplig börd; av de under femårsperioden 1926—1930

födda — den sista för vilken statistiska uppgifter äro för hovrätten tillgängliga — hava icke mindre än 53 % blivit legitimerade. Motsvarande siffra var för femårsperioden 1901—1905 38,5 % och har sedermera oavbrutet stigit.

Även om sålunda ett betydande antal av de utom äktenskap födda barnen numera komma i åtnjutande av arvsrätt efter sin fader, utgör dock alltjämt den med remissen avsedda frågan ett viktigt socialt problem. Såsom under ärendets tidigare behandling framhållits sammanhänger detta problem nära med det ur både principiell och praktisk synpunkt långt viktigare spörsmålet om beredande av arvsrätt efter fader åt utomäktenskapliga barn oberoende av arvsrättsförklaring eller barnets egenskap av trolovningsbarn. Utredningen av detta spörsmål anförtroddes redan år 1941 åt de då tillkallade sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken. Dessa sakkunnigas arbete har blivit fördröjt på grund av tidsförhållandena men åtgärder ha numera vidtagits för dess påskyndande. Enligt vad hovrätten inhämtat är det emellertid ovisst huruvida de sakkunniga hinna slutföra sin uppgift i så god tid att förslag i förevarande ämne kan föreläggas 1947 års riksdag.

Den frågan framställer sig då, huruvida det kan anses tillrådligt att reglera rätten till pension utan att avvakta arvsrättsutredningens resultat. Vid besvarande av denna fråga torde följande synpunkter förtjäna beaktande.

Om pension efter fader nu skall beredas även barn utom äktenskap, som ej äga taga arv efter fader, läser annan utväg ej stå öppen än att på ett eller annat sätt förknippa pensionsrätten med rätten till underhåll. Detta är också förslagets ståndpunkt. Formellt är väl nämnda rätt anknuten till faderskapet såsom sådant, men härvid åsyftas, att pensionsrätt skall föreligga så snart faderskapet är fastställt på sätt lagen om barn utom äktenskap stadgar såsom förutsättning för underhållsskyldighet. Denna lags regler om bevisning angående faderskap bygga som bekant på en presumption, beträffande vilken motbevisning allenast i begränsad utsträckning är tillåten. En sådan rättsverkan som arvsrätt kan emellertid knappast medgivas utan att vägen öppnas för en mera tillförlitlig utredning angående faderskapet; sålunda kan det visa sig nödvändigt att vidga den nämnda möjligheten till motbevisning.

Enligt vissa främmande rättssystem, som i princip tillerkänna barn utom äktenskap arvsrätt efter fadern, kan barnet, då faderskapet ej blivit på sådant sätt fastställt som för arvsrätt förutsättes, likväl få sig tillerkänt underhållsrätt mot en man såsom presumtiv fader; stundom kunna flera män bli på detta sätt underhållspliktiga. Det synes dock ej sannolikt att den svenska lagstiftningen kommer att slå in på denna väg.

Vinner grundsatsen om utomäktenskapligt barns arvsrätt efter fader erkännande i svensk rätt, bör tydligen därmed förknippas rätt till pension, och om, såsom nyss antagits, en av arvsrätt oberoende underhållsrätt ej medgives, blir de pensionsberättigades krets begränsad till de arvsberättigades. Om dessa förutsättningar redan nu föreläge, erfordrades ej någon ändring av gällande pensionsförfattningar, enligt vilka pensionsrätt efter fader tillkommer alla arvsberättigade barn, även de utomäktenskapliga.

Med hänsyn till vad sålunda anförts kunde måhända övervägande skäl synas tala för att låta med prövningen om pensionsfrågan anstå i avvaktan på arvsrättsutredningens slutförande. Enligt hovrättens mening vore emellertid denna slutsats förhastad. Även om den arvsrättsliga frågan för framtiden löses efter de linjer som i det föregående antytts, blir det nämligen, såvitt angår utomäktenskapliga barn beträffande vilka faderskapet blivit fastställt enligt nu gällande lag, nödvändigt att beträffande pensionsrätten falla tillbaka på den fastställelse som sålunda ägt rum. Att i större eller mindre utsträckning göra pensionsrätten beroende av förnyad faderskapsutredning

kan ej komma i fråga. Man föregriper sålunda icke den blivande lagstiftningen genom att härutinnan följa den väg som anvisats i det remitterade förslaget.

Såsom i det föregående framhållits är enligt förslaget pensionsrätten förknippad med rätten till underhåll. Detta gäller emellertid allenast såtillvida, att för pensionsrätt förutsättes sådan fastställelse av faderskapet som grundar underhållsskyldighet. Däremot förutsättes ej att fadern vid sin död är bidragspliktig och barnet skall enligt förslaget äga uppbära pension tills det fyller nitton år oberoende av vid vilken tidpunkt faderns underhållsplikt skulle ha upphört. Från teoretisk synpunkt kunde möjligen vissa erinringar göras häremot, men vägande sociala och praktiska skäl tala för den likställighet mellan skilda kategorier av barn som med förslaget åsyftas. Hovrätten tvekar därför icke att även härutinnan tillstyrka förslaget.

Socialstyrelsen har uttalat, att den remitterade utredningen berörde ett socialt missförhållande av beaktansvärd räckvidd. Enligt styrelsens mening vore det angeläget, att alltjämt rådande olikheter mellan barn av äktenskaplig börd och barn, födda utom äktenskap, utjämnades. Statskontorets förslag, som byggde på grundsatsen om likställighet i pensionshänseende mellan nämnda kategorier, hade ur denna synpunkt en uppenbar både principiell och praktisk betydelse, och detta icke minst med hänsyn till att statens familjepensionsreglementen i viss omfattning blivit förebildliga för enskilda pensionskassor. Socialstyrelsen delade statskontorets uppfattning, att pensionsrätten icke borde göras beroende av om fadern varit underhållsskyldig gentemot barnet eller icke. Det förhållandet att faderskap enligt svensk lagstiftning kunde fastställas även där ovisshet kunde råda, huruvida personen i fråga verkligen vore barnets fader, borde enligt socialstyrelsen icke rimligen få föranleda till att man upprätthölle en bestående olikhet i fråga om utom- och inomäktenskapligt barns rätt till pension efter fadern eller den person som skulle anses som fader enligt rättens beslut. Socialstyrelsen erinrade därvid om att lagen om barn utom äktenskap utan hinder härav ålade den rättslige fadern en ofta mycket betungande underhållsskyldighet gentemot barnet. Om ändring av gällande bevisregler i faderskapsmål skulle ske, syntes detta emellertid, som statskontoret framhållit, nödvändigöra en omprövning av föreskrifterna om utomäktenskapliga barns ställning i fråga om rätt till pension.

Pensionsstyrelsen har framhållit, att genom lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag på socialvårdens område full likställighet vore införd mellan de utomäktenskapliga barnen och barn med äktenskaplig börd i avseende på rätten till pension efter avliden fader. Detta ansåges riktigt såväl av humanitära skäl som med hänsyn till att faderns fränfalle även i de fall, då föräldrarna icke varit gifta, i regel förorsakade en ökad försörjningsbörd för modern och en försämring i barnens levnadsförhållanden. Enligt pensionsstyrelsens mening föreläge icke skäl att principiellt bedöma förhållandena annorlunda då frågan gällde familjepension för utomäktenskapliga barn efter befattningshavare eller arbetare i statens tjänst, så mycket mera som härvid tillkomme den omständigheten att den befattningshavare eller arbetare, som vore fader till barn

utom äktenskap, hade att vidkännas familjepensionsavdrag i samma omfattning som övriga anställda.

Generalpoststyrelsen har anslutit sig till statskontorets uppfattning, att pensionsrätt efter fadern till barn utom äktenskap icke borde göras beroende av faderns civilrättsliga försörjningsplikt gentemot barnet. Även för det fall att blott ett fåtal barn därigenom bleve utestängda från pensionsrätt, syntes det dock få anses principiellt riktigare att låta faderskapet ensamt vara avgörande för utomäktenskapligt barns rätt till pension efter fadern.

Statstjänstemännens riksförbund har förklarat sig vara av den uppfattningen, att olikheterna mellan barn av äktenskaplig börd och barn, födda utom äktenskap, i fråga om deras ställning i samhället borde i möjligaste mån utjämnas. Statskontorets förslag om utvidgning av utomäktenskapliga barns rätt till familjepension syntes vara ett riktigt led i strävandena efter en sådan utjämning.

Yttrandena från *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation* innehålla uttalanden av samma innebörd som det senast anförda.

I några yttranden ha ifrågasatts vissa ändringar i det av statskontoret framlagda förslaget. Sålunda ha *försvarets civilförvaltning* och *statstjänstemännens riksförbund* framhållit, att ett genomförande av statskontorets förslag skulle medföra viss inskränkning i den pensionsrätt, som för närvarande tillkomme änka eller barn i äktenskap. Det vore önskvärt om denna olägenhet kunde förhindras. Enligt *statstjänstemännens riksförbund* syntes detta icke kunna ske med mindre barn utom äktenskap i familjepensionshänseende behandlades fristående från änka och barn i äktenskap. Ett sådant förfaringsätt ansåge förbundet icke vara alldeles oberättigat i sådana fall, då det utom äktenskap födda barnet icke vore bosatt tillsammans med änkan och de i äktenskap födda barnen.

Vidare har *statens pensionsanstalt* påpekat, att sannolikheten att bliva adopterad och därigenom vinna pensionsrätt torde kunna antagas vara större för ett utomäktenskapligt barn än för ett barn av äktenskaplig börd. Ett utomäktenskapligt barn skulle med andra ord ha större utsikt att komma i åtnjutande av familjepension efter flera befattningshavare än ett barn i äktenskap, där icke båda föräldrarna hade tjänst. I betraktande härav skulle det kunna ifrågasättas, om icke det utomäktenskapliga barnets pensionsrätt efter fadern borde inskränkas till att avse sådana fall, där icke barnet kommit eller kunde komma i åtnjutande av familjepension på grund av att det före faderns frånfälle adopterats av annan än denne. Med hänsyn till frågans ringa praktiska betydelse ville pensionsanstalten emellertid icke föreslå, att densamma skulle föranleda några särskilda bestämmelser för de utomäktenskapliga barnen.

Om såsom pensionsanstalten ifrågasatt förslaget om generell pensionsrätt för utomäktenskapliga barn icke nu skulle komma till genomförande, borde villkoren för adoptivbarns pensionsrätt uppmjukas så att sådan rätt skulle tillkomma adoptantens utomäktenskapliga barn oberoende av befattningshavarens ålder vid adoptionen. Den sålunda föreslagna ändringen borde gälla

i avseende å befattningshavare som efter ändringens ikraftträdande vore eller bleve underkastad vederbörande familjepensionsreglemente. Om pension befundes böra beredas adopterat utomäktenskapligt barn till befattningshavare, vilken avlidit eller avgått före ändringens ikraftträdande, syntes frågan härom böra prövas av statsmakterna med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Den av statskontoret föreslagna övergångsbestämmelsen har kritiserats i vissa utlåtanden. *Svea hovrätt* har i denna del anfört.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen skola för den, som vid tiden för de nya bestämmelsernas ikraftträdande innehar tjänst, å vilken reglementet äger tillämpning, äldre föreskrifter lända till efterrättelse, där ej tjänstinnehavaren i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver inom sex månader efter ikraftträdandet anmäler, att de nya bestämmelserna må äga tillämpning å honom. En regel av denna innebörd skulle innefatta en mycket betydelsefull inskränkning av den nya pensionsregelns tillämpningsområde för åtskilliga år framåt. Erfarenheterna beträffande stadgandena om arvsrättsförklaring ge nämligen anledning befara, att benägenheten att genom särskild åtgärd sörja för pensionsrätt åt barn utom äktenskap ej skulle visa sig vara stor, framför allt i sådana fall då mannen i fråga även har barn i äktenskap. Den nya lagstiftningens syfte skulle otvivelaktigt avsevärt befrämjas, om den bleve tillämplig även beträffande pension efter den som vid tiden för ikraftträdandet innehade i reglementet avsedd tjänst, så framt han ej inom viss frist gjort förbehåll om fortsatt tillämpning av de äldre bestämmelserna. En regel av denna innebörd, som har sin motsvarighet i gällande avlöningsreglementen, synes ej träda befattningshavarens rätt för nära.

Liknande uttalanden ha gjorts av *Göta hovrätt*, *telegrafstyrelsen* och *statstjänarkartellen*.

Med avseende på övergångsbestämmelserna har *statens pensionsanstalt* anfört bland annat följande.

De nya bestämmelserna skulle enligt utredningen och författningsförslaget i allmänhet icke bliva tillämpliga å den, som vid bestämmelsernas ikraftträdande innehar tjänst, å vilken allmänna familjepensionsreglementet äger tillämpning. Pensionsanstalten anser sig kunna utgå ifrån att bestämmelserna ej heller skola tillämpas i fråga om anställningshavare, som avlidit eller avgått ur tjänst före ikraftträdandet. Föreskrift om dessa kategoriers undantagande torde därför böra meddelas. Undantagandet bör i fråga om förutvarande befattningshavare upphöra att gälla, om befattningshavaren ånyo vinner med pensionsrätt förenad anställning.

Statskontoret har i sin utredning anfört bland annat, att frågan om pensionsrätten för utomäktenskapligt barn i visst i utredningen angivet fall torde få upptagas till omprövning, därest pågående utredning om sådant barns arvsrätt skulle leda till att s. k. *exceptio plurium* bleve medgiven med därav följande särbestämmelser för underhållsskyldigheten. Med hänsyn härtill och till att en översyn av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt överhuvud taget är aktuell samt i betraktande av att konsekvenserna av den föreslagna pensionsrätten för dessa barn äro svåröverskådliga, vill pensionsanstalten förorda, att den föreslagna ändringen i pensionsreglementena kompletteras med en föreskrift om att befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig ändring i rätten till pension åt utomäktenskapligt barn. Mot en sådan före-

skrift torde så mycket mindre vara att invända som införandet av nämnda pensionsrätt enligt förslaget ej skulle förknippas med någon höjning av familjepensionsavdragen.

Statens pensionsanstalt och *telegrafverket* ha framhållit, att en ändring av de statliga familjepensionsreglementena i enlighet med statskontorets förslag skulle medföra viss olikhet i pensionshänseende mellan barn i och utom äktenskap efter befattningshavare, som tidigare varit delägare i vissa av staten övertagna familjepensionskassor eller som tidigare tillhört statens pensionsanstalt och numera äro underkastade folkskolans familjepensionsreglemente eller familjepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna. Medan pension enligt de statliga familjepensionsreglementena utgår och enligt statskontorets förslag även framgent skulle utgå endast till barn, som icke uppnått 19 års ålder, är arvsberättigat barn till sådan befattningshavare enligt meddelade övergångsbestämmelser pensionsberättigat till dess det fyllt 21 år. För full likställighet i pensionshänseende mellan barn i och utom äktenskap fordrades sålunda, att den föreslagna ändringen av de statliga familjepensionsreglementena kompletterades med en ändring av sagda övergångsbestämmelser, vilka återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 692) med vissa särskilda övergångsbestämmelser till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, samt i 1 mom. av övergångsbestämmelserna till folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700) och familjepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1943 (nr 511).

Svea hovrätt och *hovrätten över Skåne och Blekinge* ha båda ansett, att ett genomförande av statskontorets förslag påkallar ändring av 11 § lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap. Svea hovrätt har därom anfört.

Om barn utom äktenskap äger uppbära statlig pension eller livränta efter fadern, bör det belopp, som till fullgörande för framtiden av hans underhållsskyldighet emot barnet skall före arvs- och testamentslotter utgå av behållningen i boet, minskas med kapitaliserade värdet av pensionen eller livräntan för den tid underhållsskyldigheten omfattar. Samma grundsats bör gälla i andra likartade fall, såsom då fadern eller hans arbetsgivare tecknat familjepensionsförsäkring till förmån för barnet.

*Departements-
chefen.*

Enligt de familjepensionsreglementen, varom här är fråga — allmänna familjepensionsreglementet, 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare, folkskolans familjepensionsreglemente, familjepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna samt familjepensionsreglementet för prästerskapet — äga barn utom äktenskap pensionsrätt efter fadern endast under förutsättning att barnet är trolovningsbarn eller fadern särskilt förklarat, att barnet skall ha samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd. Härigenom torde mer än två tredjedelar av de utomäktenskapliga barn, vilkas fader är underkastad något av nämnda reglementen, vara uteslutna från pensionsrätt efter denne.

Under senare år har man sökt att mer och mer utjämna rådande olikheter i civilrättslig ställning mellan barn i och utom äktenskap. Redan 1936 års

riksdag hemställde om utredning rörande utvidgning av familjepensionsrätten för barn till att, i den omfattning som funnes skälig, gälla även manlig befattningshavares eller arbetares barn utom äktenskap. Frågan uppsköts emellertid i avbidan på resultatet av den år 1941 inom justitiedepartementet påbörjade utredningen angående de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning i allmänhet. 1945 års riksdag ansåg emellertid att frågan borde kunna utbrytas från sitt samband med det mera omfattande spørsmålet om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt och lösas utan att ett ställningstagande till nämnda spørsmål föregrepes. Då den av statskontoret verkställda utredningen och remissmyndigheternas yttranden synas bestyrka riktigheten i detta antagande, har jag ansett mig böra förelägga riksdagen förslag i ämnet.

Jag delar statskontorets uppfattning, att i princip full likställighet i pensionshänseende bör genomföras med avseende på barn i och utom äktenskap till anställningshavare, på vilken något av ifrågavarande familjepensionsreglementen äger tillämpning.

I de motioner till 1945 års riksdag, som lågo till grund för riksdagens begäran om den nu verkställda utredningen, ifrågasattes, att pensionsrätten skulle göras beroende av att fadern varit underhållsskyldig gentemot barnet. För egen del anser jag mig icke böra föreslå en dylik begränsning, vilken bestämt avstyrkts av statskontoret och icke heller vunnit stöd i något av remissyttrandena.

I ett par yttranden har framhållits, att ett genomförande av statskontorets förslag i vissa fall skulle medföra minskning av pensionsbelopp, som enligt nuvarande regler skulle utgå till änka eller barn i äktenskap, samt att det vore önskvärt om denna olägenhet kunde förhindras. Enligt min mening föreligger icke tillräcklig anledning att meddela några särskilda föreskrifter i detta hänseende.

Som statens pensionsanstalt framhållit, torde sannolikheten att bliva adopterad och därigenom vinna dubbel pensionsrätt vara större för utomäktenskapliga barn än för barn i äktenskap. Då familjepensionsreglementena emellertid redan innehålla bestämmelser som möjliggöra minskning av sammanträffande pensionsförmåner, synas särskilda bestämmelser härom för utomäktenskapliga barn icke vara behövliga.

Enligt den av statskontoret föreslagna övergångsbestämmelsen skulle för anställningshavare, å vilken något av ifrågavarande familjepensionsreglementen blivit tillämpligt före ikraftträdandet av de ändrade bestämmelserna om utomäktenskapliga barns pensionsrätt och som icke därefter vunne befordran, äldre föreskrifter lända till efterrättelse, därest vederbörande icke inom sex månader efter ikraftträdandet anmälde, att de nya bestämmelserna finge äga tillämpning å honom. Vissa remissmyndigheter ha ansett, att den nya lagstiftningens syfte skulle bättre befrämjas, om den automatiskt bleve tillämplig beträffande pension efter den som vid tiden för ikraftträdandet innehade i reglementet avsedd tjänst, såframt han ej inom viss frist gjort förbehåll om fortsatt tillämpning av de äldre bestämmelserna. För egen del ansluter jag mig till den senare uppfattningen. Jag anser sålunda, att ändring-

en, som bör träda i kraft den 1 juli 1946, bör bliva tillämplig icke blott på den som därefter vinner anställning, varmed är förenad rätt till familjepension eller familjelivränta enligt något av ifrågavarande familjepensionsreglementen, utan även beträffande den som omedelbart före nämnda tidpunkt innehar sådan anställning, såframt han icke inom sex månader därefter anmäler, att han icke önskar att ändringen skall gälla honom. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser om den ordning, vari anmälan må göras.

På sätt statskontoret föreslagit, bör ändringen utan vidare bliva tillämplig på den som sedermera vinner befordran, även om han tidigare anmält, att han icke vill underkasta sig ändringen. Däremot böra äldre bestämmelser alltjämt gälla beträffande anställningshavare, som avlidit eller slutat sin anställning före ändringens ikraftträdande.

Jag förutsätter, att en före eller efter den 1 juli 1946 avgången anställningshavare, som icke blivit underkastad de ändrade bestämmelserna, skall bliva detta, om han efter deras ikraftträdande vinner ny med familjepensionsrätt enligt något av de ifrågavarande reglementena förenad anställning.

Jag delar Svea hovrätts uppfattning att det icke kan komma i fråga att i större eller mindre utsträckning göra pensionsrätten beroende av förnyad faderskapsprövning, även om man vid arbetet med kodifiering av ärvdabalken skulle finna, att nya regler för fastställande av faderskap böra genomföras. Från denna utgångspunkt anser jag det obehövt att i samband med ändringen av de ifrågavarande familjepensionsreglementena införa bestämmelser om att tjänst innehavare skall vara skyldig att underkasta sig ändring i rätten till pension åt utomäktenskapligt barn.

Den i två remissutlåtanden påtalade olikheten i pensionshänseende mellan barn i och utom äktenskap i åldern 19 till 21 år, som i vissa fall skulle kunna uppkomma, anser jag vara av så ringa praktisk betydelse, att den icke bör föranleda ändring av de i yttrandena nämnda författningarna.

Statskontoret och två av remissmyndigheterna ha ifrågasatt en ändring av 11 § lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap. Den ifrågasatta ändringen skulle innebära, att om barn utom äktenskap ägde uppbära statlig pension eller livränta efter fadern, borde det belopp, som till fullgörande för framtiden av hans underhållsskyldighet emot barnet skulle före arvs- och testamentslotter utgå av behållningen i boet, minskas med kapitaliserade värdet av pensionen eller livräntan för den tid underhållsskyldigheten omfattade. Då det gäller att bestämma storleken av det belopp, som vid faderns död erfordras till fullgörande av hans underhållsskyldighet, måste självfallet hänsyn tagas till en sådan omständighet som att barnet äger uppbära pension efter fadern. Även andra förhållanden kunna emellertid härvid inverka, såsom att barnet genom testamente av fadern eller eljest fått egna tillgångar. Av denna anledning skulle det vara mindre lämpligt att i lagtexten införa en uttrycklig bestämmelse för en av de omständigheter som kunna komma i betraktande vid fastställande av underhållsskyldigheten. Jag finner därför någon ändring av 11 § lagen om barn utom äktenskap icke böra vidtagas.

3. Pensionsreglering för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem.

Enligt kungörelsen den 18 juli 1942 (nr 704) angående utsträckt tillämpning av folkskolans avlöningsreglemente m. m., utfärdad med stöd av ett riksdagens beslut i samband med 1942 års löneroglering för folkskolans lärare, äro föreståndarinnor vid folkskoleväsendets skolhem och arbetsstugor i avlönings- och pensionshänseende likställda med ordinarie småskollärare, d. v. s. hänförda till lönegrad LO 9. Biträdande föreståndarinnor vid samma skolhem och arbetsstugor äro enligt samma kungörelse hänförda till lönegrad LO 6, omfattande för kvinnlig befattningshavare löneklasserna 6—9, samt i övrigt i avlönings- och pensionshänseende likställda med ordinarie småskollärare. Enligt stadganden i folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen (SFS 1942 nr 699 och 700) äga dessa reglementen tillämpning å förenämnda föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor.

I innevarande års statsverksproposition (VIII huvudtiteln, s. 339—343 och 349) har framlagts förslag om löneroglering för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem. Enligt förslaget skola föreståndarinnorna placeras i lönegraden LO 9 och biträdande föreståndarinnorna i lönegraden LO 6. Lönerogleringen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1946.

Vid ett genomförande av den föreslagna lönerogleringen för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhemmen torde samtidigt pensionsreglering böra ske för nämnda befattningshavare. Med hänsyn till att lönerogleringen i huvudsak innebär likställande av nomadskolhemmens och folkskoleväsendets skolhems föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor, torde sådan likställighet böra eftersträvas jämväl vid pensionsregleringen.

*Departements-
chefen.*

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker jag, under förutsättning att riksdagen godkänner den föreslagna lönerogleringen, att pensionsreglering från och med den 1 juli 1946 verkställas för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhemmen. Regleringen torde böra i författningsväg verkställas därigenom, att i 1 § folkskolans tjänstepensionsreglemente intages ett stadgande, att reglementet skall äga tillämpning å ifrågasvarande befattningshavare. Förslag till sådan ändring av nämnda författningsrum torde böra föreläggas riksdagen. Därjämte torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga övergångsbestämmelser i anledning av pensionsregleringen.

Hemställan.

Inom finansdepartementet ha utarbetats förslag till kungörelser om ändrad lydelse av 1 § 1 och 2 mom. samt 2 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008), om ändrad lydelse av 2 §

2 mom. allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009), om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. reglementet den 12 juni 1942 (nr 453) angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare), om ändrad lydelse av 1 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699), om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700), om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. familjepensionsreglementet den 30 juni 1943 (nr 511) för de högre kommunala skolorna samt om ändrad lydelse av 4 § 1 punkten familjepensionsreglementet för prästerskapet den 28 november 1941 (nr 904). Förslagen innefatta de ändringar i pensionsreglementena, som i det föregående förordats.

Under åberopande av vad sålunda i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förenämnda förslag till kungörelser;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga övergångsbestämmelser i anledning av pensionsregleringen för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Westerlind.